

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва

Левітіна Зінаїда Вікторівна

«Виконавсько-педагогічні принципи Самуїла Файнберга»

Дипломна робота
ОС «Магістр»

Науковий керівник:
доцент Теличко Віктор Федорович

Допустити до захисту:
завідувач кафедри музичного мистецтва
д. пед. н., професор Попович Н.М.
« ____ » _____ 2019 р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи
ОС «Магістр»

на тему:

«Виконавсько-педагогічні принципи Самуїла Файнберга»

Виконавець: студент 2 курсу, групи ММ-2м(з)
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

Левітіна З. В.
(прізвище та ініціали студента)

Керівник Теличко В. Ф.
(прізвище та ініціали)

Рецензент Соколовський Ю.А.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1 Постать Самуїла Фейнберга: композиторська, виконавська та музично-громадська діяльність.....	7
1.2 Погляди С.Фейнберга на систему музичної освіти.....	21
РОЗДІЛ 2. ВИКОНАВСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ С. ФАЙНБЕРГА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ.....	35
2.1 Особливості педагогічних принципів С. Файнберга.....	35
2.2 Шляхи реалізації концептуальних ідей С. Файнберга в сучасній музичній освіті.....	71
ВИСНОВКИ.....	121
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	123
ДОДАТКИ.....	132

ВСТУП

У сучасному культурологічному вимірі дослідження проблем теорії та історії виконавського мистецтва, зокрема фортепіанного, гостро постає питання ідентифікації та самоідентифікації виконавців-солістів. Це питання є одним з першочергових у молодих піаністів, які проходять період становлення творчої особистості. Через брак інформації щодо шляхів розвитку виконавської самобутності на тлі процесів постійної трансформації культурної свідомості поява теоретичної роботи, що розкриває сутність процесів творчого становлення піаніста, є актуальним завданням для сучасних дослідників фортепіанного мистецтва.

У процесах світової глобалізації виконавство зустрічається з проблемою уніфікації національних та індивідуальних рис. Доступність нескінченної кількості інформаційних потоків нівелює особливості сприйняття музичного матеріалу та ускладнює формування музичного мислення у виконавця. Через це своєчасним є створення нових підходів до вивчення та диференціації виконавського мистецтва.

Питання фортепіанного виконавства у сучасному культурному вимірі висвітлені у дослідженнях: О. Дітчук, Н. Жайворонок, Т. Зінської, М. Кононової, О. Мазікова, А. Рум'янцевої, І. Чернової та ін. Розробці проблем теорії сучасного виконавського мистецтва присвячені роботи: О. Катрич, Н. Кашкадамової, В. Колоня, П. Лобанова, В. Москаленка, Т. Роциної та ін. Але нагальною залишається потреба в оновленні понятійного інструментарію, розширенні предметного кола наукової проблематики, а головне – у комплексному дослідженні специфічних проявів виконавської та педагогічної майстерності піаніста, їх взаємодії з життєвим досвідом та творчими методами артиста. Саме тому вивчення художньої діяльності, а саме розкриття виконавських та педагогічних принципів С. Файнберга як одного з яскравих соціотворчих феноменів радянської та сучасної фортепіанної культури й мистецтва постає важливим та актуальним завданням у вітчизняному культурологічному музикознавстві.

Специфіка розвитку музичного мистецтва та фортепіанного виконавства на межі ХХ – ХХІ ст. чітко позначила проблему виховання різноманітних за творчими проявами артистів. Складність досліджуваної проблеми пов'язана з уніфікацією багатьох галузей діяльності музиканта-виконавця.

Мета дослідження полягає у багатогранному розкритті феномену постаті С. Файнберга у фортепіанній культурі та мистецтві, доведенні його методологічної значущості у культурологічному дискурсі на рівні мистецького узагальнення.

Об'єкт дослідження – постать С. Файнберга в історії світового мистецтвознавства та фортепіанного мистецтва.

Предмет дослідження – обґрунтування виконавських та педагогічних принципів С. Файнберга у контексті розвитку фортепіанної педагогіки та мистецтва інтерпретації.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- 1) розкрити основні аспекти художньої діяльності особистості С. Файнберга в історії виконавського мистецтва та педагогіки;
- 2) охарактеризувати особливості виконавського стилю;
- 3) обґрунтувати особливості педагогіки С. Файнберга в художньо-мистецькій діяльності;
- 4) проаналізувати закономірності естетики стилю виконавською інтерпретації С. Файнберга.

Основу дослідження складають наступні **методи**:

– *історичного аналізу* при дослідженні педагогічних поглядів та виконавського стилю С. Файнберга а також його учнів-послідовників;

– *міждисциплінарної інтеграції* культурологічних, мистецтвознавчих та музикознавчих концепцій у контексті дослідження художньо-естетичної діяльності та обґрунтуванні виконавських і педагогічних принципів С. Файнберга в історії мистецтвознавства та фортепіанній культурі, зокрема;

вивчення та узагальнення педагогічного і виконавського досвіду з проблеми, що вивчається;

– *порівняльного аналізу та синтезу* для виявлення загальних та відмінних рис у виконавських інтерпретаціях С. Файнбергом композиторів доби бароко, класицизму та романтизму;

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Розглядаючи проблему виконавсько-педагогічних принципів С. Файнберга в історії виконавського мистецтва, ми дійшли наступного ряду висновків у процесі дослідження:

1. В історії фортепіанного виконавства Самуїл Євгенович Файнберг займає особливе та визначне місце. В епоху панування романтичного напрямку у виконавському мистецтві тільки йому (з числа радянських піаністів) вдалося поєднати в своєму стилі суперечливі якості, не зраджуючи загальної романтичної тенденції, з'єднати її з академічною ґрунтовністю та раціоналізмом і здійснити це з тією безпосередністю, природністю, що притаманні лише справді великим майстрам. На виконавському стилі Файнберга позитивно відбилася і його друге покликання – він був талановитим композитором, високо оціненим сучасниками. Людина високої культури та величезної ерудиції, тонкий аналітик-дослідник, Файнберг залишив неповторну артистичну спадщину, значною частиною якого є звукозаписи.

2. С. Файнберг створив свою оригінальну школу піанізму, в якій відбилися багато рис його власного виконавства. Його учні – концертуючі піаністи, переможці різних премій на міжнародних конкурсах, які викладали як в Московській консерваторії, так і в багатьох консерваторіях Росії та всього світу.

С. Файнберг був натхненним інтерпретатором своїх творів. У нього гармонійно поєднувалися творчі і виконавські задуми. Характерні риси гри Файнберга – експресивність, декламаційність, динамічність й польотність – невід'ємні від стилю його творів. Досконалість його інтерпретації росла разом з виконавчим досвідом.

Піанізм Файнберга формувався в пору беззастережного визнання О. Скребіна. Своєрідність Файнберга - піаніста в тому, що його виключно своє трактування не сходило зі шляху втілення ідей автора. Він вважає, що музика «сама говорить за себе» і що уважне прочитання нотного тексту дає більше, ніж

«загальноновизнані» стилістичні догми. Але він не «репродукував» твір, а як би створював його заново.

3. Про силу і довговічність школи С. Файнберга та його педагогічних принципів свідчить збіг думок учнів по найголовнішим питанням піанізму: від рекомендованих технічних вправ до проблем музичного стилю і художніх критеріїв піанізму.

У класі С. Файнберга заохочувалася самостійність учнів і у виборі репертуару. Учні педагога згадують, що однією з головних цілей їх вчителя було виховання в них творчого, індивідуального підходу, особистого ставлення до виконуваного твору.

Найважливіше завдання педагога – «звільнити учня від марних зусиль, дарма витрачених годин, кривих доріг і тупиків, що відводять від мети мистецтва».

Думки про музику та педагогіку викладені в численних статтях і книгах «Доля музичної форми» (написаної в юні роки) та «Піанізм як мистецтво» - роботах унікальних за глибиною і тонкощами спостережень, новизною проблематики та широтою узагальнень.

4. Інтерпретації фортепіанних творів С. Файнберга належать до пізнього періоду творчості. У них відображені всі найкращі риси його піанізму: рафінована простота і всеосяжна глибина осягнення світу виконуваної музики, теплота і натхненність, краса і природність звучання інструменту.

Унікальні записи С. Файнберга збереглися у фонді Московської консерваторії. Перш за все це фрагменти «Добре темперованого клавіру» Й.С. Баха. Вони були записані в Студії кабінету звукозапису консерваторії як «методичне зобов'язання професора Файнберга» і призначалися в якості навчального посібника студентам. Ці фонограми виконані значно раніше відомого повного запису ДТК, їх відрізняє інше прочитання великої музики геніального німецького поліфоніста, що свідчить про живе, еволюційне сприйняття Файнбергом музики свого основного репертуару, безперервну роботу над ним.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>